

**การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การทำขนมจีนบ้านไร่
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี**
Developing the Curriculum on Making Ban Rai Rice
Noodle for Matthayomsuksa 1 Students (At Uthai Thani Province)

ศิริลักษณ์ ไพโรธสิงขร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไล ทองแผ่
อาจารย์ ดร.ทรงศรี ตุ่นทอง

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจีนบ้านไร่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี และ 2) ศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจีนบ้านไร่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านไร่วิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 40 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากประชากร คือ กลุ่มโรงเรียนมัธยม อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี จำนวน 5 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) หลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจีนบ้านไร่ 2) แบบสัมภาษณ์ความต้องการหลักสูตร 3) แบบสอบถามความต้องการหลักสูตร 4) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.856 5) แบบประเมินทักษะการทำขนมจีนบ้านไร่ และ 6) แบบสอบถามวัดเจตคติต่อหลักสูตร ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.847 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักสูตรประกอบด้วยหลักการ จุดมุ่งหมาย คุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม โครงสร้าง ขอบข่ายเนื้อหา ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม แนวทางการจัดกิจกรรมฝึกอบรม สื่อและวัสดุอุปกรณ์ และการวัดผลและประเมินผล และแผนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม ซึ่งในการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรมีค่าเท่ากับ 1.00 ดังนั้นหลักสูตรจึงมีความสอดคล้องและมีองค์ประกอบของหลักสูตรที่เหมาะสม และจากการสังเกตพฤติกรรมในการเรียนและการปฏิบัติงานของนักเรียน พบว่านักเรียนให้ความสนใจในกิจกรรมและมีความตั้งใจปฏิบัติตามการทำขนมจีนบ้านไร่ มีความสุขในการเรียน

2. ผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจีนบ้านไร่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี เป็นเวลา 13 ชั่วโมง พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในหลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจีนบ้านไร่ หลังใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักเรียนมีทักษะการทำขนมจีนบ้านไร่อยู่ในระดับดี และนักเรียนมีเจตคติต่อหลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจีนบ้านไร่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การทำขนมจีน, ขนมจีนบ้านไร่, การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to develop training curriculum on making Ban Rai rice noodles for Matthayomsuksa students in Uthai Thani Province, and 2) to examine the results of using training curriculum on making

Ban Rai rice noodles for Matthayomsuksa 1 students in Uthai Thani Province. The samples in this study was 40 Matthayomsuksa 1 students at Ban Rai Witthaya School in the second semester 2014, selected by simple random sampling method from the population, which were 5 schools from high school groups at Ban Rai District in Uthai Thani Province. The instruments used in the study were as follows: 1) Training curriculum on making Ban Rai rice noodles, 2) a structured interview on the requirements for the curriculum, 3) the questionnaires on the requirements for the curriculum, 4) an achievement test with a reliability of 0.856. 5) the skill evaluation form on making Ban Rai noodle, 6) the attitude questionnaires on the curriculum with the reliability of 0.84. The data were analyzed using mean, standard deviation, content analysis and t-test.

The results indicated that :

1. The development of training curriculum on making rice noodles for Matthayomsuksa 1 students in Uthai Thani Province found that the curriculum include principles, goals, trainee property, structure, scope, content, length of time spent on training, guidelines for training activities, media and materials, and evaluation and assessment, and planning for training activities. Monitoring the quality of the curriculum, the value is 1.00. Therefore, the curriculum is consistent with the composition of the appropriate curriculum. And the observation of the behavior of learners, and the performance of students found that students were interested in activities and intended to make rice noodles and they were happy to learn.

2. The results of using training curriculum to make Ban Rai rice noodles for Matthayomsuksa 1 Students in Uthai Thai Province of training activities for 13 hours. It was found that the students' achievement after using the training curriculum to make Ban Rai rice noodles was higher than before using the curriculum with statistically significant at the 0.05 level. The students had skills to make Ban Rai rice noodles at good level, and students had attitudes towards training curriculum on making Ban Rai rice noodles for Matthayomsuksa 1 students at high level.

Keywords : Making Rice Noodles, Ban Rai Rice Noodles, Developing the Curriculum

1. บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงนับได้ว่าเป็นการเรียนรู้รูปแบบหนึ่ง ที่สามารถช่วยส่งเสริมการศึกษาในทุกกระบวนการทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ช่วยให้ประชาชนได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีความรู้พื้นฐานที่จำเป็น มีทักษะในการประกอบอาชีพและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นผสมผสานอยู่ในวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนไทย ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในท้องถิ่น เข้าถึงประชาชนหรือผู้เรียนได้สะดวกยิ่งขึ้น ทำให้การเรียนรู้ในสิ่งที่ไม่มีระบบหรือมีขั้นตอนที่ย่างยากสามารถเกิดขึ้นได้ง่ายและตลอดเวลา อีกทั้งสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปแล้วยังเป็นรูปแบบและนำไปใช้ปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551, หน้า 5) และที่สำคัญวิถีชีวิตที่ชาญฉลาดปรากฏในรูปแบบของภูมิปัญญาไทย ซึ่งเป็นองค์ประกอบความรู้สำคัญส่วนหนึ่งที่ต้องปลูกฝังให้กับเยาวชนในชาติได้เรียนรู้ถึงความยิ่งใหญ่และควรค่าแห่งความภูมิใจ เป็นฐานแห่งวิถีคิดและจตุรรวมของจิตสำนึกทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ จึงจำเป็นต้องนำเข้าสู่ระบบการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการฟื้นฟูสืบสานต่ออย่างยั่งยืน จากการทบทวนบทเรียนของการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาได้ข้อสรุปว่า การพัฒนาประเทศ

ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทยเท่าที่ควร ทำให้เกิดปัญหาและภาวะวิกฤตินานาประการ การพัฒนาคน หรือ การศึกษาโดยรวมก็เป็นไปตามแนวทางของตะวันตกเป็นสำคัญ ฉะนั้นเพื่อให้การพัฒนาคนต่อจากนี้ไปได้รับการแก้ไขให้ สอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมไทย การนำภูมิปัญญาที่สั่งสมไว้ในบ้านเมืองมาใช้เป็นพื้นฐานสำคัญส่วนหนึ่งในการพัฒนา คนหรือการปฏิรูปการศึกษา จึงมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องนำมิติทางวัฒนธรรมมาใช้ในการพัฒนา (นิคม ชมพูลง, 2548 : 3-4)

การส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษาและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาดังกล่าว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะต้องเป็นตัวกลางในด้านการประสานความร่วมมือกับโรงเรียนและชุมชน ในการร่วมกันคิด และจัดทำกรอบหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อกำหนดให้มีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาใช้ เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ในเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่นในแง่มุมต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรม เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมในชีวิตจริงของตนเอง ทำให้เกิดความรัก ความผูกพันกับท้องถิ่น พัฒนาตนและท้องถิ่นสังคมของตนเองได้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี, 2552 : 1) การพัฒนาหลักสูตรในท้องถิ่นในระดับโรงเรียน จึงถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการศึกษา ซึ่งครูผู้สอนและผู้บริหาร การศึกษาจะต้องตระหนักในความจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยการนำภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำกระบวนการวิจัยเข้ามาใช้ ในการพัฒนาหลักสูตร เพราะการวิจัยเป็นกระบวนการค้นหาความรู้และข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตร สามารถนำข้อค้นพบมาแก้ไขปัญหา และนำมาปรับปรุงหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาอุทัยธานี, 2552 : 17)

ในการส่งเสริมการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนรู้ในโรงเรียน สามารถจัดทำเป็นหลักสูตรฝึกอบรมให้ สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา สอดคล้องกับท้องถิ่น และตามความสามารถความต้องการของผู้เรียน ซึ่งหลักการ ฝึกอบรมวิชาชีพจะคำนึงถึงพื้นฐานความรู้และทักษะที่ได้รับจากการทำงานในอาชีพ การฝึกอบรมจะเป็นการต่อยอด ความรู้และทักษะเพื่อพัฒนาความชำนาญเฉพาะทางในวิชาชีพ ซึ่งเชื่อมโยงกับการขับเคลื่อนพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน และชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานกฤษฎีกา, 2552, หน้า 2) และการฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่ ประกอบด้วยกิจกรรมในระยะสั้นๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทักษะและความชำนาญในการปฏิบัติงาน และปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ของผู้เข้ารับการอบรม ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมไม่ยาวนาน เน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถฝึกปฏิบัติในเรื่องที่เข้า รับการอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการอบรมที่จัดขึ้น (กริช อัมโมน, 2549 : 2)

ในการศึกษาค้นคว้าแนวทางการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในการพัฒนาผู้เรียน ผู้วิจัยได้สำรวจ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีในชุมชนอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี มีประชาชนกลุ่มหนึ่งประกอบอาชีพทำขนมจีนบ้านไร่ จำหน่าย ซึ่งมีรสชาติดีและมีวิธีการทำที่เป็นเอกลักษณ์ สามารถนำไปประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ได้เป็นอย่างดี ซึ่ง ขนมจีนมีประวัติความเป็นมา ดังที่ สมหวัง จินจรรยา (2557, มิถุนายน 9) ได้เล่าว่า ขนมจีนน่าจะมาจากคำว่า ชะนอม จิน คนอมจินหรือหะนอมจิน ในภาษารามัญหมายถึงของกินที่ต้มสุก อาจเป็นไปได้ว่าคนไทยรับเอาคำนี้มาใช้แล้ว ลากเสียงให้ยาวออกไปว่าขนมจีน ขนมจีนเป็นอาหารที่อยู่ในความนิยมรับประทานของคนไทยมาแต่โบราณกาล เป็นอาหารพื้นบ้านที่มีทุกภาคทุกพื้นที่ มีชื่อเรียกต่างกันไป ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออก เรียกขนมจีน ภาคเหนือเรียกขนมจีนว่าขนมเส้น ภาคอีสานเรียกข้าวปุ้น แต่ก็คือเส้นขนมจีนเหมือนกัน ลักษณะของขนมจีนคือ ทำ ด้วยแป้งข้าวเจ้า ลักษณะเป็นเส้นกลมๆ ยาวสีขาว โดยเส้นขนมจีนนั้นจะมีสองแบบ คือ ขนมจีนแป้งหมักและขนมจีน เส้นสด ซึ่งขนมจีนบ้านไร่เป็นแบบแป้งหมัก ที่สำคัญคือ ใช้ข้าวไร่ของอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ทำเป็นตัวแป้งที่

ใช้หมัก โดยขนมจีนแป้งหมักจะมีความเหนียวนุ่มมาก มีกลิ่นแป้งหมักและมีสีเหลืองคล้ำ ส่วนขนมจีนเส้นสดนั้นใช้เวลาแช่ข้าวสาลีลง เส้นขนมจีนจึงนุ่มเหนียวไม่เท่าขนมจีนแป้งหมัก ปรกติจับเป็นหัวๆ รับประทานกับแกงที่มีลักษณะเป็นน้ำขลุกขลิก สำหรับคุณค่าทางโภชนาการจากขนมจีนนั้นจะได้คาร์โบไฮเดรตจากเส้นขนมจีน ส่วนคุณค่าอื่นๆ นั้นก็มาจากน้ำยาที่เลือกรับประทานกับเส้นขนมจีน ได้แก่ น้ำยาป่า น้ำยากะทิ น้ำยาแกงเขียวหวาน และผักที่เป็นเครื่องเคียง ซึ่งทำให้ผู้ที่รับประทานได้สารอาหารครบ 5 หมู่

ดังนั้น อาชีพการทำขนมจีนของชาวบ้านไร่และวัฒนธรรมการรับประทานขนมจีน ถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมีคุณค่าในด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นที่น่าสนใจ และเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะทำการอนุรักษ์ภูมิปัญญานี้ไว้ อีกทั้งเป็นช่องทางหนึ่งในการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ ที่สามารถสนองตอบกับชีวิตของผู้เรียนได้ โดยการเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณภาพและมีประโยชน์ต่อท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนฝึกรูปแบบการทำขนมจีนบ้านไร่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดอุทัยธานี เนื่องจากยังไม่มีหลักสูตรที่เป็นตำราให้กับโรงเรียนมาก่อน และเพื่อเป็นการฝึกอบรมให้แก่ผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะพื้นฐานเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพที่ตนสนใจ เกิดเจตคติที่ดีต่อการทำงาน การประกอบอาชีพและวัฒนธรรมเป็นการช่วยเผยแพร่และชี้ให้เห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์และเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของผู้เรียนในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย หรือกลุ่มผู้สนใจในหลักสูตรฝึกรูปแบบ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกรูปแบบการทำขนมจีนบ้านไร่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี
- 2.2 เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกรูปแบบการทำขนมจีนบ้านไร่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี
 - 2.2.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการทำขนมจีนบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ระหว่างก่อนและหลังการฝึกรูปแบบ
 - 2.2.2 ศึกษาทักษะการทำขนมจีนบ้านไร่
 - 2.2.3 ศึกษาเจตคติที่มีต่อหลักสูตรฝึกรูปแบบการทำขนมจีนบ้านไร่

3. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ศึกษา ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง และเนื้อหาสาระ มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 ในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี จำนวน 5 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนการังวิทยาคม โรงเรียนทองหลางวิทยาคม โรงเรียนบ้านไร่วิทยา โรงเรียนวังหินวิทยาคม และโรงเรียนหนองจอกประชานุสรณ์ มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 รวมทั้งสิ้นจำนวน 502 คน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 ในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างมาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลากโรงเรียน จำนวน 1 โรงเรียน จาก 5 โรงเรียน โรงเรียนที่จับสลากได้คือ โรงเรียนบ้านไร่วิทยา ได้นักเรียน จำนวน 40 คน

3.2 ตัวแปรที่ศึกษา

3.2.1 ตัวแปรต้น คือ การเรียนด้วยหลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจีนบ้านไร่

3.2.2 ตัวแปรตาม

3.2.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.2.2.2 ทักษะการทำขนมจีนบ้านไร่

3.2.2.3 เจตคติที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม

3.3 ระยะเวลาทดลองใช้หลักสูตร เป็นจำนวน 2 วัน จำนวน 13 ชั่วโมง

3.4 เนื้อหา เป็นเนื้อหาที่จำเป็นต่อการฝึกอบรมการทำขนมจีนบ้านไร่ แบ่งออกเป็น 3 หน่วย คือ

1) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการทำขนมจีนบ้านไร่ 2) การทำขนมจีนบ้านไร่ 3) การคิดราคาต้นทุนการผลิตและการจัดจำหน่าย

4. สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจีนบ้านไร่ หลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรม

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจีนบ้านไร่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

5.1 ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

5.1.1 ศึกษาเอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี

5.1.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและการฝึกอบรม

5.1.3 ศึกษาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการทำขนมจีนบ้านไร่ โดยศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการทำขนมจีน และสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการทำขนมจีนบ้านไร่ในชุมชนบ้านไร่

5.1.4 ศึกษาความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจีนบ้านไร่ จากผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านไร่วิทยา 1 คน ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี 2 คน คณะกรรมการสถานศึกษา 2 คน และภูมิปัญญาท้องถิ่น 2 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และศึกษาเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการจัดการเรียนรู้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านไร่วิทยา จำนวน 40 คน โดยใช้แบบสอบถาม

5.2 ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร

5.2.1 นำข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการในขั้นตอนที่ 1 ทั้งจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การสัมภาษณ์และแบบสอบถามมากำหนดเป็นแนวทางในการร่างโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจีนบ้านไร่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

5.2.2 ประเมินหลักสูตรฉบับร่างโดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ ความเหมาะสม ความสอดคล้องขององค์ประกอบของหลักสูตร เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของหลักสูตรฉบับร่าง

5.2.3 การปรับปรุงหลักสูตรฉบับร่าง โดยนำผลการประเมินหลักสูตรฉบับร่างทั้งหมดจากผู้เชี่ยวชาญมาใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงหลักสูตร เพื่อให้หลักสูตรมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ทดลอง

5.3 ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร

นำหลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจีนบ้านไร่ที่ปรับปรุงแล้ว ไปทดลองฝึกอบรมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านไร่วิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 40 คน ใช้ระยะเวลาการฝึกอบรม เป็นเวลา 2 วัน จำนวน 13 ชั่วโมง

5.4 ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร

5.4.1 การเปรียบเทียบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรม เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 20 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก มีความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.36-0.77 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20-0.72 และมีค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR-20 ของ คูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) เท่ากับ 0.780 ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้ค่าสถิติ t-test แบบ dependent

5.4.2 การประเมินทักษะการทำขนมจีนบ้านไร่ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินทักษะการทำขนมจีนบ้านไร่ โดยอิงเกณฑ์การประเมิน (Rubric) ให้คะแนนแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ ดีมาก ดี ปานกลาง พอใช้ และต้องปรับปรุง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำมาแปลความหมายตามค่าเฉลี่ยเกณฑ์ 5 ระดับ ของ บุญชม ศรีสะอาด (2545, หน้า 102-103) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	4.51-5.00	หมายถึง	มีทักษะดีมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	3.51-4.49	หมายถึง	มีทักษะดี
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	2.51-3.49	หมายถึง	มีทักษะปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.51-2.49	หมายถึง	มีทักษะพอใช้
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.00-1.49	หมายถึง	มีทักษะต้องปรับปรุง

5.4.3 ประเมินเจตคติต่อหลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจีนบ้านไร่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินเจตคติต่อหลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจีนบ้านไร่ จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.766 โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งทำการประเมินเจตคติต่อหลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจีนบ้านไร่ โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำมาแปลความหมายตามค่าเฉลี่ยเกณฑ์ 5 ระดับ ซึ่งใช้เกณฑ์การแปลความหมายของ บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2542, หน้า 138) ที่ได้กำหนดไว้ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ความหมายค่าเฉลี่ย รายชื่อของข้อความ ทางบวก	ความหมายค่าเฉลี่ย รายชื่อของข้อความ ทางลบ	ความหมายค่าเฉลี่ย โดยภาพรวม
4.51-5.00	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	มีเจตคติระดับมากที่สุด
3.51-4.50	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	มีเจตคติระดับมาก
2.51-3.50	ไม่แน่ใจ	ไม่แน่ใจ	มีเจตคติระดับปานกลาง
1.51-2.50	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	มีเจตคติระดับน้อย
1.00-1.50	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	มีเจตคติระดับน้อยที่สุด

5.4.4 การปรับปรุงหลักสูตรดำเนินการโดยการสังเกตพฤติกรรมและปัญหาการใช้หลักสูตร ในขั้นตอนการทดลองใช้หลักสูตรมาปรับปรุง

6. สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยที่ได้นำเสนอ ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

6.1 ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจีนบ้านไร่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า

6.1.1 หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับสภาพปัญหาของท้องถิ่นและตรงตามความต้องการ ความเหมาะสมกับผู้เรียน

6.1.2 หลักสูตรมีจุดมุ่งหมายมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานอาชีพและเทคโนโลยี มีทักษะการทำงาน ทักษะการจัดการ สามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ในการทำงานอย่างถูกต้องเหมาะสม คำนวณ และมีคุณธรรม สร้างและพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือวิธีการใหม่ๆ สามารถทำงานเป็นหมู่คณะ มีนิสัยรักการทำงาน เห็นคุณค่าและมีเจตคติที่ดีต่องาน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำรงชีวิตและครอบครัว การอาชีพ

6.1.3 หลักสูตรมีองค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย คุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม โครงสร้าง ขอบข่ายเนื้อหา ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม แนวทางการจัดกิจกรรมฝึกอบรม สื่อและวัสดุอุปกรณ์ และการวัดผล และประเมินผล และแผนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม

6.1.4 นักเรียนให้ความสนใจในกิจกรรมของหลักสูตรและมีความตั้งใจปฏิบัติการทำขนมจีนบ้านไร่ มีความสุขในการเรียน และตั้งใจนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

6.2 ผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจีนบ้านไร่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า

6.2.1 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในหลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจีนบ้านไร่ หลังใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6.2.2 นักเรียนมีทักษะการทำขนมจีนบ้านไร่อยู่ในระดับดี

6.2.3 นักเรียนมีเจตคติต่อหลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจีนบ้านไร่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อยู่ระดับมาก

7. การอภิปรายผล

ผลการวิจัยมีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

7.1 ผลพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจีนบ้านไร่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า

1) หลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจีนบ้านไร่ที่พัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาของท้องถิ่น และตรงตามความต้องการ ความเหมาะสมกับผู้เรียน เนื่องจากอาจเป็นเพราะหลักสูตรมีกิจกรรมกระบวนการและเนื้อหาสาระของเรื่องที่สอนเพียงพอที่จะช่วยให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ซึ่งหลักสูตรมีลักษณะที่สนองความต้องการและความสนใจของนักเรียนและสังคม นอกจากนี้มีวิทยากรที่มีความชำนาญในการถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนได้รับประสบการณ์จริงทั้งการเรียนรู้ภาคปฏิบัติและทฤษฎี เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพในอนาคตได้ อีกทั้งยังการจัดกิจกรรมที่มีวิธีที่หลากหลายและมีบรรยากาศการเรียนที่สนุกสนาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปราโมทย์ จันทร์เรือง (2548, หน้า 54) ได้กล่าวว่า ลักษณะของหลักสูตรที่ดีจะต้องมีลักษณะดังนี้ 1) เนื้อหาสาระสำคัญของหลักสูตรครอบคลุมข้อมูลที่ได้มา

จากนักเรียน สังคม กระบวนการเรียน และความรู้ที่ควรจะได้รับในระหว่างการศึกษาหรือไม่อย่างไร 2) จุดมุ่งหมายของโรงเรียนวางไว้อย่างชัดเจน และเป็นที่เข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องหรือไม่ จุดมุ่งหมายมีความกว้างขวาง มีความสมดุล และจะเป็นจริงได้หรือไม่ มีช่องว่างพอที่จะขยายติดต่อเพิ่มเติมจุดมุ่งหมายตามที่ต้องการหรือไม่ 3) กระบวนการเรียน ผู้เรียนมีโอกาสก้าวหน้าและมีอิสระที่จะพัฒนาตามความสามารถ ความสนใจ ตามแนวทางของตนเองได้หรือไม่ 4) นักเรียนและครูมีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับการวางแผนการเรียนต่างๆ ในหลักสูตรหรือไม่ นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการเรียนนั้นๆ ตามวุฒิภาวะของเขาได้หรือไม่ นักเรียนเข้าใจเหตุผลและยอมรับสิ่งที่โรงเรียนคาดหวังจากเขาหรือไม่ และ 5) มีคณะกรรมการหรือกลุ่มคนที่รับผิดชอบในการพิจารณาปัญหา หรือรวบรวมปัญหาจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง มีการประสานงานกับชุมชน ผู้เรียน มีการวางแผนการเรียนการสอน การวัดผลให้เกิดคุณค่าต่อผู้เรียนและชุมชนอย่างเป็นระบบและทั่วถึง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประไพ มะลิเสื่อ (2553) ได้ทำการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่องชนมสาส์นเมืองสุพรรณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ผลการวิจัยพบว่า

- 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องการให้มีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่องชนมสาส์นเมืองสุพรรณ โดยเห็นความจำเป็นและความสำคัญของชนมสาส์นสมควรให้มีการอนุรักษ์ไว้เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในจังหวัดของตน และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปเป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพได้ และ 2) การพัฒนาหลักสูตร พบว่าหลักสูตรฉบับร่างซึ่งองค์ประกอบของหลักสูตร ประกอบด้วยความเป็นมา หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ขอบข่ายเนื้อหา สาระ ระยะเวลาในการฝึกอบรม การจัดกิจกรรม สื่อและวัสดุอุปกรณ์ การวัดผลประเมินผล และแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่าหลักสูตรมีความสอดคล้องและเหมาะสม

7.2 ผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจิ้นบ้านไร่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจิ้นบ้านไร่ หลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักเรียนมีทักษะการทำขนมจิ้นบ้านไร่อยู่ในระดับดี และนักเรียนมีเจตคติต่อหลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจิ้นบ้านไร่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อยู่ในระดับมาก ซึ่งจากผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง มีผลงานปรากฏเห็นเด่นชัด นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้มีความรู้ความเข้าใจ เกิดทักษะกระบวนการทำงาน รู้จักศึกษาค้นคว้า รู้จักแก้ปัญหา และรู้จักสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเป็นอย่างดี ส่งผลให้ผู้เรียนมีเจตคติในเชิงบวกต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เบญจรงค์ เจริญสุข (2554) ได้ทำการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง เบอร์เกอร์เมี่ยงตะวัน รายวิชาขนมอบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนท่าหลวงวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 5 อำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง เบอร์เกอร์เมี่ยงตะวัน รายวิชาขนมอบ หลังใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) มีทักษะในการทำเบอร์กเกอร์เมี่ยงตะวัน รายวิชาขนมอบ อยู่ในระดับมาก และ 3) นักเรียนมีเจตคติต่อหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องเบอร์กเกอร์เมี่ยงตะวัน รายวิชาขนมอบ อยู่ในระดับมาก

8. ข้อเสนอแนะ

จากการการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจิ้นบ้านไร่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี ผู้วิจัยได้สรุปข้อเสนอแนะโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

8.1 ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้

8.1.1. สื่อการเรียนการสอน ใช้วัสดุอุปกรณ์ในการทำขนมจิ้นเป็นของจริงที่สามารถหาได้ในท้องถิ่น และมีระยะเวลาในการเตรียมวัตถุดิบนาน ดังนั้นก่อนการปฏิบัติครูอธิบายขั้นตอนต่างๆ ให้นักเรียนเข้าใจชัดเจน

8.1.2 การใช้เทคนิควิธีถ่ายทอดความรู้ในขณะฝึกอบรม ต้องมีการสร้างบรรยากาศในการฝึกอบรมให้เหมือนกับการปฏิบัติงานจริงๆ มีการทดลองฝึกปฏิบัติจริง ซึ่งจะเป็นตัวอย่างที่ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ทำให้ทราบถึงปัญหาและรู้ถึงแนวทางในการแก้ปัญหาเมื่อได้นำกลับไปปฏิบัติ นอกจากนี้ควรกระตุ้นและจูงใจผู้เรียนให้เห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับการฝึกอบรม

8.1.3 ครูผู้สอนควรเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนแต่ละคน/กลุ่มอาจใช้เวลาในการเรียนรู้แตกต่างกัน ดังนั้น ครูผู้สอนควรคอยติดตาม ให้การสนับสนุน ส่งเสริมผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับอาชีพของท้องถิ่นหรือชุมชน มาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง

8.2.2 ควรมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับชั้นอื่นๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพ ตอบสนองความแตกต่างและวุฒิภาวะของแต่ละบุคคล

รายการอ้างอิง

กริช อัมโภชน. (2549). การฝึกอบรมหลักสูตร : การบริหารงานฝึกอบรม. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

นิคม ชมพุด. (2548). ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนรู้. มหาสารคาม : อภิชาตการพิมพ์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2542). เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย. กรุงเทพฯ : บี & บีพับลิชชิ่ง.

เบญจางค์ เจริญสุข. (2554). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องเบอร์เกอร์เมี่ยงตะวัน รายวิชาขนมมอบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนท่าหลวงวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 อำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

ประไพ มะลิเสื่อ. (2553). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่องขนมสาเลีเมืองสุพรรณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

ปราโมทย์ จันทร์เรือง. (2548). หลักการและแนวทางการพัฒนาหลักสูตร. ลพบุรี : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

สมหวัง จินจรรยา. (2557). ภูมิปัญญาชาวบ้าน อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี. สัมภาษณ์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. (2552). การจัดทำหลักสูตรระดับท้องถิ่น พุทธศักราช 2552. อุทัยธานี : ผู้แต่ง

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2552). โครงการต้นกล้าอาชีพ เสริมทักษะเพิ่มโอกาสให้นาค. กรุงเทพฯ : ผู้แต่ง.